

PANUN pakinoita

ELÄVÄ KANSALLINEN HENKI synnytti aikanaan sen koulun, Oulun tyttölyseon edeltäjän, jonka juhlaa viikonvaihteessa vietettiin. NMKY:n suuressa tenishallissa pidetyssä pääjuhlassa tämä tuli hyvin vaikuttavalla ja kauniilla tavalla esille. 75 vuotta on ihmisen elämässä pitkä aika, mutta kuitenkin tässäkin juhlassa oli mukana sellaisia, ainakin muutamia, jotka muistivat koko tämän kuluneen ajanjakson, josta eivät ehkä »nuoren ikänsä» takia ole voineet mieleensä tallettaa nimenomaan juhliseen koulun ensimmäisiä tapahtumia. Lähes ensimmäisistä tyttökoulun lukukausista heilläkin muutamilla oli muistoja.

Totisesti on tuo aika, 70-luku, ollut henkisesti vireää aikaa. Snellmanin kansallisen herätyskuudon kylvö alkoi kasvaa sattoa. Täällä Oulussakin se ilmeni monella tavalla. Suhteellisen vireä kulttuurikaupunki Oulume kielitämättä oli ollut, puhumattakaan, että se oli kauppa- ja merikaupunki. Mutta (70-luvun näkökulmasta katsottuna) oli viiden viimeisimmän vuosikymmenen aikana tapahtunut suuria muutoksia kaupungin henkisessä elämässä. Kun vielä vuosisadan alussa, jolloin esim. Johan Vilhelm Snellman, Samuli Kustaa Bergh (Kallio), Johan Ludvig Runeberg ja Zachris Topelius, kukin vuorollaan, kävivät koulunsa Oulussa, kaupunki oli suomenkielinen. Näin siittäkin huolimatta, että koulukieli oli ruotsi. Ruotsia kyllä 1700-luvulta alkaen puhuttiin säätyläiskodeissa, mutta tuntuu siltä, että kenelläkään ei juolahtanut mieleen epäillä, että suomi oli pääkieli, maan kieli. Mutta 1800-luvun alusta jonnekin 60—70-luvuille tapahtui muutos. Ruotsi, jota oli opittu käytännöllisistä syistä, valtasiikin johtopaikan ja ennen pitkää käänsi mielet.

Vuosisadan jälkipuoliskolla oli siis suomalaisuustaistelun pakko alkaa. Syntyi uusia lehtiä intomielisten fennomaanien johdolla. Syntyi suomalaisia kouluja. Ensimmäinen syntyi suomalainen yksityilyseo. Sitten syntyi ja hyvin suuressa määrin samojen henkilöiden aloitteesta ja johdolla nyt juhlitut suomalaiset tyttökoulu. Kumpikin aloitti hyvin puutteellisissa olosuhteissa, mutta poikalyseon otti valtio sentään viikkolammin suojiinsa kuin tyttökoulun, joka kauan sai harhailla koulutalosta toiseen ja potea »vilua ja nälkää». Kumpikin voitti vaikeudet. Kumpikin kasvatti suomenkielisen sivistyneistön, jonka panos, miesten kansallisen taistelun eturintamassa, naisten kodeissa, mutta myös sivistysrienoissa, osaksi aivan eturintamassakin, muodostui kaupungille, maakunnalle ja koko maalle ratkaisevan tärkeäksi.

Viime lauantain suuressa koulujuhlassa varmaan moni tunsikin samoin kuni minäkin: oli jotain kansallisen herätyksen ajan hengestä ilmassa. Tunnelma oli aito, suorastaan syyttävä. Me tarvitsemme tällaisia juhlia, jotta emme unohtaisi velvollisuuksiamme, emme perinteitä emmekä sitä vastuuta, mikä aina kuuluu niille onnellisille, jotka pääsevät tiedoista osallisiksi. Ehkäpä tällaisen tunnelman vaistaminen voi jossakin herättää vähemmän itsekkeitä tunteita kuin ne, jotka ajallemme ovat valitettavassa määrin tunnusomaisia.

En malttanut olla pistäytymättä, kun kerran tilaisuus oli tarjolla, itse Tupalassakin, missä työt suurjuhlan jälkeen kokoon tuivat. Tunnelma sielläkin oli valloittava, vaikka taas aivan eri tavalla. Ero se on maskuliinien ja feminiinien välillä. Sanon tämän mitään pahaa tarkoittamatta. Temperamenttikysymys!

Tyttölyseon alahalliin saakka kantautui yläkerroksesta iloinen puheensorina, joka portaat noustua ni kävi niin äänekkääksi, että melkein oli mahdotonta keskustella. No arvaahan tuon, kun monet tapasivat toisensa ensimmäisen kerran vuosien jopa vuosikymmenien jälkeen. Pelkkiä iloisia kasvoja kaikkialla. Tiukimmatkin piirteet olivat sulaneet hymyyn ja syvimmätkin rypyt näyttivät siliävän. Tällaiset juhlat ovat aina suorastaan sydäntä liikuttavia. Niiden asenne, jotka tällaisiin kansankokouksiin suhtautuvat kielteisesti, on aivan väärä. »Harvoin yhtehen yhymme, saamme toinen toisihimme...» Onhan niitä itse kullakin kouluaikana ollut vaikeuksia, hankauksiakin, mutta kyllä elämä opettaa ymmärtämään — sitä toistakin puolta, eikä tällaisen juhlapäivien aikana olekaan asiallista ikäviä muistella ainakaan katkerana.

Tuosta Tupalan kahvikestistä jäi aivan erikoisesti mieleen hetki, jolloin pikkutyötöt käytävästä kajauttivat Koskenniemen kauliin laulun »—kirkkahammin siellä tähdet loistaa takaa revontulten uudinten —». Se sattui paikalleen. Samoin seuraavana laulettu Veikko VAK:n »Syysaamu kirpeä koittaa yli heräävän kaupungin», jota hyvin harvoin kuuleekaan laulettavan. Kumma laulu, kumma runo, oululainen jos mikä, aito-oululainen, sanoin, sillä joka ikinen syksy se jossain muodossa kohdalle sattuu. Sellainen on vain runo, joka on syntynyt eikä tehty.

Entäpä sitten tuon Tupalan kestin hauska yllätys, tyttävät pikkuroykkiönä kahdenkymmenen, kolmenkymmenen — viidenkuudenkymmenen vuoden takaisissa työtönpuvuissaan. Totisesti siinä riemua riitti, kun vertasi noita muotipukuja nykyajan pukuihin. On se vain eräänlainen naisajan kehityshistorian kuva tuokin.